

Nr 1.

Ankom till Riksdagens kansli den 23 februari 1911 kl. 5 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1 angående väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t om tillåtelse till anordnande af vadhållning medelst s. k. totalisator vid vissa slag af kapplöpningar.

I en inom Andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion (nr 263) har herr *Jesperon* hemställt, det Riksdagen ville besluta, att Kungl. Maj:t må medgifva användande af s. k. totalisator för vadhållning vid sådana hästtävlingar som företrädesvis finnas ägnade att verka till hästafvelns befrämjande, under förbehåll likväl om åtgärders vidtagande till förekommande af missbruk och skada af anordningen samt om anslående af lämplig andel utaf vadhållningssumman till sådana ändamål, som äro ägnade att främja hästafveln inom landet.

Till stöd härför har motionären anført följande:

»Att tillgången på ett godt hästmateriel är af största betydelse för såväl näringslivet som för vissa statsändamål torde vara allmänt insedt; och äfven om med vidare utveckling af de mekaniska hjälpmedlen åtskilligt arbete som hittills utförts medelst hästar kan komma att verkställas genom motorer eller andra maskiner, kommer uppenbarligen att kvarstå så mycken användning för hästen, att en minskning i tillgången på dugliga brukshästar innebure en fara för landets näringslif och försvarskraft. Till och med ett kvarstående på vår nuvarande ståndpunkt i detta hänseende är en våda, i det att det hästmateriel vi nu äga icke fyller de anspråk som därpå böra ställas vare sig i fråga om kvantitet eller, i stort sedt, beträffande kvaliteten.

Motionen.

Staten har väl genom åtskilliga åtgärder — import af afvelsdjur, premieringar samt äfven i någon ehuru ringa utsträckning medelst anslående af pris vid kör- och ridtäflingar — sökt bidraga till hästafvelns höjande. Äfven från enskildas och korporationers sida har ett uppoffrande arbete nedlagts på främjandet af detta syfte; men tyvärr måste det sägas, att dessa åtgärder ej ledt till det önskade målet. Att af enskilde vänta ökad arbete och intresse för denna sak, som, enligt hvad erfarenheten visat, under nuvarande förhållanden ej kan befrämjas utan ekonomisk uppoffring, torde knappast vara lönt. Att staten skulle väsentligen öka sina utgifter härför synes ej heller vara den riktigaste lösningen af frågan, så länge en utväg finns, hvilken med sannolikhet kan i väsentlig mån bidraga till målets vinnande utan kännbar uppoffring från någon sida.

Det har numera bland hästafvelns målsmän och rationella idkare här, liksom länge sedan skett i de större hästuppfödande länderna, blifvit fastslaget såsom ett axiom, att verksamaste medlet för vinnandet af godt resultat af hästuppfödning är frikostigt premierande af framgångsrikt deltagande i täflingar, som äro ägnade att gifva säkert prof på de för brukshästen nödigaste egenskaperna.

Häri genom förmås hästuppfödaren att genom omsorgsfullt val af afvelsmaterial och energiskt inriktande af afkommans utbildning på uppnående af förutnämnda egenskaper frambringa hästar af största möjliga användbarhet, i stället för att, såsom under nuvarande premierings-system väl rätt ofta sker, tillhandahålla hästar, som mest utmärka sig genom yttre former, och om hvilkas inre egenskaper: styrka, hållbarhet, snabbhet, uthållighet och energi någon upplysning ej kunnat inhämtas.

Ett sådant förbättradt system för hästmaterialets premiering skulle medföra jämväl den fördelen, att uppfödningen af goda hästar trots den ökade kostnaden för unghästarnes utbildning kunde blifva mera ekonomiskt fördelaktig än nu är fallet, och mycket antagligt är, att efterfrågan efter sådana hästar och de pris, som för dem skulle betalas, komme i följd af en dylik anordning att så väsentligen stegras, att uppfödningen blefve en lönande handtering, och att tillgången på goda brukshästar skulle fullt motsvara landets behof och möjligen lämna öfverskott för en lönande export. De täflingar, som visat sig vara mest ägnade att utgöra prof på hästens bästa egenskaper, äro enligt all erfarenhet galopp och trafttäflingar. Endast vid sådana täflingar kunna alla dessa egenskaper fullt komma till sin rätt.

Redan nu och sedan åtskilliga år hållas sådana täflingar här i landet, men de föra en tynande tillvaro i brist på understöd i allmän-

hetens intresse. De kunna därför i den skala, däri de nu bedrifvas, endast föga uträtta i det antydda syftet. Emellertid torde man vara berättigad antaga, att de väl kunna göra gagn som utgångspunkt för ett vidare utveckladt täflingssystem. För ernående af ett sådant fordras framför allt talrika och ansenliga penningpris till ägare och uppfödare af de hästar, som visa sig framgångsrika vid täflingarne. Detta är den väg som användts och användes af de stora länderna såsom England, Frankrike, Tyskland, Österrike, Japan m. fl., och framgången där anses odispubabel. Medel till anskaffande af pris åstadkommes i dessa länder endast till ringa del genom statsanslag. Hufvudsakliga delen erhålles genom allmänhetens bidrag i form af inträdesavgifter vid täflingarne samt andel i de summor, som där vedervågas på vadhållning. På alla utlandets hästtäflingsfält förekommer vadhållning angående täflingsresultaten, hvilket visat sig i betydlig mån bidraga till ökandet af intresset för dessa täflingar och sålunda medföra ökning af vinsten utaf inträdesavgifter. Af denna vadhållning har man på åtskilliga sätt dragit direkt fördel, i främsta rummet för hästafvelns befrämjande och där bredvid jämväl för stats- och kommunala behof. För att möjliggöra detta och för att reglera och kontrollera vadhållningen samt förebygga missbruk har inrättats ett förfarande, som benämnes vadhållning medelst totalisator. Detta handhafves af en byrå, som mottager de belopp, som på vad vedervågas å de olika täflande hästarna, samt efter täflingen medelst räknemaskin — totalisatorn — uträknar och utdelar hvad af sålunda vedervågade insatserna kommer på enhvar, som hållit på en vinnande häst. Innan denna uträkning och utdelning sker, afdrages dock af byrån för ofvan angifna ändamål viss procent af totala insatssumman. De belopp, som på sådant sätt tillfalla de särskilda ändamålen, äro i de stora staterna högst betydande, men äfven i ett litet land som vårt grannland Danmark drages genom totalisatorsanordningen afsevärda summor till hästafveln, staten och kommunen. Så t. ex. utgjorde 1908 vid de af danska Travselskabet anordnade traftäflingar det afdrag å totalisatorsinsatserna, som direkt kom hästafveln tillgodo, cirka 250,000 kronor, under det att stat och kommun tillhoppa uppbyro 104,000 kronor. Vid galopplöpningar samma år inbragte totalisatorn därstädes jämväl till enahanda ändamål afsevärda summor.

Äfven i vårt land har användningen af totalisatorn försökts. Detta försök stäcktes dock snart genom den på framställning af Riksdagen den 4 februari 1898 af Kungl. Maj:t utfärdade förordningen angående förbud mot anordnande af vadhållning medelst så kallad totalisator. Att den misstämning mot totalisatorn, som låg till grund för berörda

framställning och förordning, haft sin orsak i något af totalisatorns användning här i landet vålladt men, lärer icke sanningsenligt kunna påstås. Med visshet torde det ock kunna sägas, att genom goda anordningar för användningens kontrollerande sådant men ej heller vid en utsträckt användning kan vara att befara. Särskildt torde det understundom hörda talet om demoraliserande inverkan af denna reglerade vadhållning vara ogrundadt. I utlandet där vadhållning vid täflingar bedrifves utom medelst totalisator jämväl genom yrkesmässiga vadhållningsagenter — ett förfarande som icke skulle drabbas af påföljd enligt totalisatorförbudet — har väl sistnämnda förfarande, såsom okontrolleradt ansetts kunna leda till vådor för den vadhållande allmänheten och upp-egga till spelpassion, men totalisatorsvadhållningen däremot har där undgått sådan kritik.

Om nu, såsom all anledning synes vara att vänta, tillstånd till användandet af vadhållning med totalisator skulle här i landet kunna, utan att medföra men och våda för allmänheten och moralen, åstadkomma en vinst för hästafveln någorlunda svarande mot hvad som er-nåtts i utlandet, förefaller det oklokt att icke under hästafvelns nuvarande betryck tillgripa detta medel; dock naturligtvis under betryggande garantier dels för att tillståndet ej missbrukas, dels att vinsten, beräknad efter fastslagen grund, verkligen kommer hästafveln till godo. För vinnande af trygghet i dessa afseenden kunde exempelvis bestämmas, att tillstånd finge lämnas allenast till särskildt kvalificerade korporationer eller sällskap, att totalisatorn finge användas allenast af publiken på de dyraste platserna, att omyndiga eller minderåriga ej finge deltaga i vadhållningen, att täflingsprogrammet skulle vara af vederbörande myndighet godkänt och omfatta sådana täflingar, som företrädesvis ansåges lämpade för hästafvelns förbättrande, att viss del af vadhållningssumman skulle för bestämdt ändamål afdragas och redovisas m. m.»

*Utskottets
yttrande.*

Enligt hvad som kunnat utrönas, kom vadhållning medelst totalisator till användning första gången i vårt land sommaren 1893. Skånska fältridtklubbens kapplöpningskommitté hade nämnda år, den 30 juli, anordnat en s. k. totalisator i förening med kapplöpning. Vederbörande åklagare åtalade efter kapplöpningens slut fältridtklubbens ledamöter inför domstol med yrkande af ansvar å dem enligt viss paragraf i lotteriförordningen eller enligt strafflagen angående äfventyrligt spel. Domstolen ogillade åtalet. Målet genomgick alla instanser med enahanda resultat, och därmed var totalisatorn legaliserad i Sverige.

År 1896 motionerades i Andra kammaren om förbud mot vad-

hållning genom s. k. totalisator. Motionen tillstyrktes af lagutskottet, och båda kamrarna biföllo utskottets hemställan. I den sedermera i följd häraf aflåtna skrivelsen från Riksdagen till Kungl. Maj:t framhölls bland annat, att om det också icke kunde bestridas, att utgången af en kapplöpning och således äfven af ett därpå grundadt vad icke bestämdes uteslutande eller ens till hufvudsaklig del af slumpen, så syntes det dock i allt fall, som om den form af vadhållning, som totalisatorn hade till ändamål att förmedla, vore så nära beslågadt med lotterispel, att de motiv som föranledt tillkomsten af förordningen mot lotteri, äfven borde konsekvent leda till förbud mot vadhållning medelst s. k. totalisator. Den 4 februari 1898 utkom också en kungl. förordning däremot, och i denna stadgas straff i form af böter ända upp till 1,000 kronor.

Då totalisatorn sålunda på många år ej varit i användning här i landet, och dess användningssätt i följd häraf numera antagligen är för en stor del obekant, tager sig utskottet härmed friheten att ur Nytt juridiskt arkiv för år 1895 referera följande angående den totalisator, som gaf anledning till förut anförda åtal:

»Den vid ifrågavarande tillfälle å den s. k. sadelplatsen uppsatta totalisatorn bestod af en byggnad af trä, genom skiljoväggar afdelad i tio rum, fem på hvardera sidan af byggnaden, och försedd med två ingångar. På ena sidan mottogos vadebelopp, och på den andra verkställdes utbetalningar. Till totalisatorn hörde fem räknemaskiner, hvilka, under det vadhållningen pågick, på en tafla markerade de belopp, som vedervågats. Den, som ville anlita totalisatorn, inbetalade dit ett visst belopp, 2, 5 eller 10 kronor, under uppgift på hvilken häst han höll, och fick i stället en tryckt biljett, s. k. »bon», upptagande det inbetalda beloppet och hästens nummer. Vid den *vanliga* vadhållningen vunno endast de, som hållit på den häst, hvilken inkommit som nr 1, de öfrigas insatser tillföllo de sålunda vinnande; hvad som tillkom en hvar af de vinnande stod i proportion till hans insats. Af räknemaskinerna uträknades ett tal, det s. k. »odds», som utvisade, hur mycket som belöpte på hvarje krona af hvarje vinnandes insats. Detta tal utgjorde summan af allt, som i en löpning parerats, dividerad med summan af insatserna på den vinnande hästen. Hela det insatta beloppet tillföll dock icke oafkortadt den vinnande. Enligt de i löpningsprogrammet kungjorda reglerna skulle nämligen tillfalla totalisatorn *dels* insats på hästar, som ej deltog i löpningen, *dels* 10 % af samtliga insatser, *dels* de vid beräkning af »odds» uppkomna bråkdelarne och *dels* de vinster, som icke uttogos senast nästföljande dag. — Utom den vanliga vadhållningen förekom äfven s. k. *platsvadhållning*, som utmärktes därigenom,

att icke blott de, som hållit på hästen nr 1, utan alla, som hållit på de 3 första hästarne, vunno. Insatsen var här fixerad till 10 kronor. Sedan 10% frändragits insatserna för totalisatorns räkning och de placerade hästarne erhållit sina egna insatser åter, fördelades återstoden lika såsom nettovinst. — Efter hvarje löpnings slut uppsattes på totalisatorn anslag, som redogjorde för vadhållningens resultat, omsättningens belopp och »odds». Omedelbart därefter skedde utbetalning af vinsterna mot aflämnande af »bons». — Totalisatorn sköttes vid ifrågavarande tillfälle af 36 för sådant ändamål särskildt anställda personer. Enligt svarandenas uppgift utgjorde totalomsättningen vid totalisatorn 6,359 kronor, och blefvo »odds» i de fem löpningarne respektive 2,69, 2,69, 2,09, 4,78 och 1,62, hvarjemte totalisatorn erhöll ett belopp af 870 kronor. Två vittnen i målet intygade, att enligt anslagen å totalisatorn insattes i löpningarne på vanlig vadhållning respektive 644, 972, 1,073, 1,254 och 528 kronor samt på platsvadhållning i de fyra första löpningarne respektive 370, 440, 480 och 610 kronor».

På liknande sätt, som nyss omtalats, syftar tydligen motionären, i fråga om åstadkommande af erforderliga penningmedel till främjandet af hästafveln inom landet. I hvad mån de hästar, som deltaga i täflingar, kunna vara lämpade som afvelsdjur för ett godt hästmateriel, har motionären icke påvisat med något exempel. Denna omständighet manar utskottet till att betrakta frågan från andra synpunkter. Och innebörden i dessa förmenar utskottet vara af största betydelse för bedömandet af totalisatorns verkningar.

Lagstiftningens nuvarande hållning gentemot lotterispel i allmänhet torde säkerligen hafva sin upprinnelse och allt fortfarande sitt stöd i erfarenhet och insikt om dylika spels skadliga inverkan på *den allmänna moralen*. Att genom vissa undantagsbestämmelser lotterispel i några fall inom vårt land äro tillåtna, äger icke sin grund i ett underkännande af denna åsikt, utan beror på andra af praktiska förhållanden förestafvade skäl. Bland annat hafva undantag medgifvits för lotterier i välgörenhetssyfte samt till understöd och uppmuntran åt svenska konstidkare, hvilket väl skett med hänsyn såväl till de behjärtansvärda syftemålen som ock därtill att, enligt allmän erfarenhet, dessa lotteritillställningar icke äro ägnade att uppamma något spelraseri, utan äro af ofarlig beskaffenhet. Dessa undantag utgöra dock icke i och för sig någon anledning till medgifvande af det slags spel medelst totalisator som motionären föreslagit.

Som motiv för användning af totalisator här i landet kan af naturliga skäl icke åberopas något behof af att hindra den svenska

allmänhetens medverkan vid utländska spel af nu ifrågavarande art. Därtill kommer att vadhållningen medelst totalisator med hänsyn till dess moraliska verkningar alldeles icke kan antagas vara förtjänt af någon undantagsbestämmelse. Snarare torde densamma vara ägnad att om möjligt i ännu högre grad än det »rena» penninglotteriet uppjaga spellustan. Den stora allmänheten äger icke förmåga att rätt bedöma hästar och deras förutsättningar för framgång i kapplöpning. Vadhållningen medelst totalisator skulle därför till allra största delen komma att grunda sig på gissningar, råd och hörsägnar. Det slumpartade momentet blefve därför ungefär detsamma som vid penninglotterier; men härtill kommer vid totalisatorsspel den nära till hands liggande omständigheten, att osanna uppgifter kunna spridas för att vilseleda allmänheten. Vid penninglotteri har den, som icke vunnit, ingen annan att skylla på än den ogynsamma slumpen, hvaremot vid totalisatorsspelet den möjligheten icke kan anses alldeles utesluten, att under en upphetsad sinnesstämning den förlorandes besvikenhet i förening med förnimmelse, att han blifvit af annan person missledd, kan leda till misshälligheter.

I en enquete, som företogs bland landets veterinärer för 13 år sedan rörande kapplöpningarne, uttalade sig 160 — mestadels privat-, distrikts- och länsveterinärer — i den riktningen, att kapplöpningarne ofta äro förenade med djurplågeri. Till samma resultat kom därjämte såväl en stuteriveterinär som ock »åtskilliga bland arméns tjänstgörande veterinärer». Denna omständighet har gjort, att utskottet ansett sig äfven böra betrakta frågan från denna synpunkt.

Själftva kapplöpningen föregås af en s. k. träning, d. v. s. förberedelse till löpningen. Huru denna tillgång beskrefs på sin tid i en af professor John Wennerholm redigerad och från veterinärinstitutet af professor Lindqvist expedierad djurskyddstidskrift. Däri heter det:

»Träningen tillgår så, att under den tid af omkring 4 månader hästen tränas, han hvar 10:de à 14:de dag svepes in i tjocka ylltäcken så grundligt, att han enbart därigenom råkar i svettning. Detta sker på aftonen. Följande morgon föres han ut och motioneras med täckena på, till dess svetten strömmar af honom. Nu föres han åter in, täckas ånyo för att undergå s. k. eftersvettning. Slutligen frampå kvällen, alltså 24 timmar efter första täckningen, torkas han åter torr och täckes på vanligt sätt. *Man må till sporten stå i hvad förhållande som helst, så får man väl ändå svårt för att resonera bort det djurplågeri, som måste ligga i en sådan behandling af djuren».*

Röster i massor hafva höjts mot kapplöpningarna. I tidningen

»Djurskyddet» för år 1899 återfinnas sådana från militärer, lärare, godsägare, landtbrukare, tjänstemän af olika slag, m. fl. Och är det på grund af såväl dessa som i öfrigt kända förhållanden icke omotiveradt att säga, att allmänna opinionen tycks i verkligheten ligga emot själva kapplöpningarna. Detta förhållande synes t. o. m. motionären själf vara på det klara med, då han i motionen säger: »Redan nu och sedan åtskilliga år hållas sådana täflingar här i landet, men de föra en tynande tillvaro i brist på understöd i allmänhetens intresse». Det synes därför utskottet vara väl djärft att under sådant stadium föreslå, till uppeggandet af intresset för kapplöpningarna, en åtgärd, om hvilken man kan säga, att den skulle för framtiden göra hästlöpningarna till speltillfällen för den stora allmänheten.

Om vadhållning medelst totalisator yttrar lagutskottet 1896 i sitt utlåtande nr 30, följande beaktansvärda ord:

»Totalisatorn har ännu endast några få gånger varit använd i vårt land, och vid de tillfällen, då den användts, hafva de belopp, som förmedelst densamma omsatts, icke varit särdeles betydliga, men det är att befara, att, om ej lagens förbud kommer emellan, dess användning skall taga ökad fart, och utskottet vill i detta sammanhang omnämna, att det uppgifvits, hurusom under år 1891 i Berlin vid en enda kapplöpningförenings totalisator omsättningen uppgått till 27 millioner mark, och i Paris samma år ensamt vid två hufvudagentur till 75 millioner francs, siffror som, om de äro riktiga, visa, att totalisatorsspelet med stor makt lockar den stora allmänheten.»

Då sålunda, å ena sidan, motionären synbarligen icke har presterat tillräckliga bevis för hästtäflingarnas betydelse för höjandet af hästafveln och då det, å andra sidan, synes vara otvifvelaktigt, att hästtäflingar, i förening med totalisator, medföra men och våda för allmänheten och moralen, samt slutligen emedan totalisatorn — såsom påbyggnad till hästtäflingarna — indirekt skulle medföra främjande af djurplågeri, får utskottet, i anledning af hvad som anförts, hemställa,

att herr Jespersons förevarande motion icke måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 februari 1911.

På utskottets vägnar:

E. F. HELLBERG.